

Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacji – nowe narzędzie organizacji kształcenia

Konferencja Bolońska
„Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacji”
Warszawa, 16 marca 2010 r.

Ewa Chmielecka, Ekspert Boloński

Proces Boloński a ramy kwalifikacji

Cele strategiczne PB:

- stworzenie EOSW
- podniesienie międzynarodowej konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego

Cele dydaktyczne:

- przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, także europejskim,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka wiedzy)
- rozwój osobowy kształconych

Narzędzia:

- studia 2 i 3 stopniowe
- ECTS
- Suplement do dyplomu
- Akredytacja europejska
- **Bolońska i krajowe ramy kwalifikacji** („overarching framework”)
- inne

Ramy kwalifikacji – dlaczego?

Różnorodność programów kształcenia

a

porównywalność dyplomów (innych świadectw)
oraz przenoszenie i kumulacja dokonań.

Jak rozwiązać ten problem?

Odpowiedź: za pomocą ram kwalifikacji.

Ramy Kwalifikacji

– historia powszechna

- Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego
 - Komunikaty z Bergen, Londynu i Leuven
 - 3 główne cykle + deskryptory dublińskie oraz poparcie dla ram
- Ramy Europejskie dla LLL
 - Rekomendacja PE z 23 kwietnia 2008
 - 8 poziomów edukacji (5?, 6,7,8 – szkolnictwo wyższe)
 - Deskryptory dla wiedzy, umiejętności i innych kompetencji (postaw?)
 - Ramy czasowe realizacji
 - 2010 – odniesienia ram krajowych do europejskich
 - 2012 – w dyplomach (wszelkich świadectwach) numer poziomu EQF i NQF
- Wielkie projekty towarzyszące:
 - „New skills for new jobs”
 - EQAR, EQARF

Ramy Kwalifikacji

– historia polska – cała edukacja

- Od 2008 – Zespół Ekspertów MEN (4.3.1. POKL)
 - Obecnie projekt realizowany przez IBE
 - Wyniki: patrz www.krk.org.pl
- Wcześniejsze prace:
 - MPiPS - standardy kwalifikacji zawodowych,
 - MEN - nowe podstawy programowe: dla edukacji ogólnej i zawodowej
- Zaawansowanie:
 - Model PRK gotowy (styczeń 2010)
 - Problem równoległości prac koncepcyjnych i decyzji
- Powołanie ciał odpowiedzialnych za wdrożenie LLL i Krajowych Ram Kwalifikacji – koordynacja ponadsektorowa (luty 2010)

Ramy Kwalifikacji

– historia polska – szkolnictwo wyższe

- Od 2006 – Grupa Robocza MNISzW i jej rezultaty – patrz „Założenia KRK dla polskiego szkolnictwa wyższego”
- Inne inicjatywy
 - Reforma: p.6.9. (marzec 2009) i kontynuacje
 - Standardy dla studiów doktoranckich (2008)
 - Prace niektórych uczelni nad nowymi sylabusami
 - Nowe standardy akredytacji – deklaracje PKA i innych ciał akredytujących
 - 2009-2010: Prace grup „obszarników” nad deskryptorami obszarów kształcenia
- Powołanie ciał odpowiedzialnych za wdrożenie LLL i Krajowych Ram Kwalifikacji – koordynacja ponadsektorowa (luty 2010)

Oczekiwania względem Ram Kwalifikacji dla EOSW

- porównywalność efektów uczenia się (w wymiarze krajowym i międzynarodowym) – „mapowanie” dyplomów
- wszechstronna informacja dotycząca kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów
- definiowanie standardów kształcenia poprzez porównywalne kompetencje absolwentów
- Ułatwienie kształcenia w systemie LLL
- „otwarcie” systemu: uznawanie kompetencji zdobytych poza formalną edukacją.

Czym mają być?

- *opisem sytuacji zastanej ?*
- *narzędziem reform „quality oriented dynamic tool with vision” ?*

Odpowiedź polska: obydwa elementy, ale z naciskiem na **narzędzie reform.**

Podstawowe definicje

Kwalifikacja:

formalny wynik procesu oceny i walidacji przeprowadzonej przez właściwy organ potwierdzający, że osoba ucząca się uzyskała efekty uczenia się (kompetencje) zgodne z określonymi standardami (dyplom, świadectwo, certyfikat ..)

Efekty uczenia się:

określenie tego, co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu okresu uczenia się. Wyrażone są w kategoriach wiedzy, umiejętności i innych kompetencji. Zaleca się aby efekty uczenia się stanowiły podstawowy element budowy wszelkich programów nauczania. Muszą być „mieralne”!

Deskryptor:

Ogólne stwierdzenia określające zakładane efekty kształcenia na każdym stopniu kształcenia na poziomie wyższym

Europejskie (w tym bolońskie) ramy kwalifikacji:

wspólny system odniesienia (uniwersalny język przekładu), który wiąże krajowe ramy kwalifikacji

Krajowe ramy kwalifikacji:

narzędzie służące do opisu i klasyfikowania kwalifikacji ze względu na poziomy osiągnięć scharakteryzowane wedle przyjętych w danym kraju zestawów kryteriów mających jednak jasne odniesienia do ram europejskich.

Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego – podstawowe zmiany

- Znika centralna lista nazw kierunków studiów oraz „ramowe treści kształcenia” (pozostają inne „reguły kształcenia”)
- W jej miejsce – propozycja ekspertów :
 - Opis poziomów studiów – w terminach deskryptorów generycznych i innych reguł kształcenia – określany centralnie
 - Opis obszarów kształcenia – w terminach deskryptorów obszarowych i właściwych im reguł kształcenia – określany centralnie
- Nazwa i program studiów tworzone przez uczelnie zgodnie z metodologią KRK

Jak zarządzać tą zmianą?

Ramy kwalifikacji a system kwalifikacji

System kwalifikacji składa się z następujących elementów :

- Ram Kwalifikacji (przypisania poziomów edukacji powszechnej, wyższej i zawodowej do poziomów ERK)
- Powszechnego zastosowania efektów uczenia się jako podstawy budowy programów
- Powszechnego zastosowania walidacji efektów uczenia się (włączając zdobyte poza edukacją formalną)
- Powszechnego stosowania mechanizmów zapewniania jakości
- Systemu punktowego kumulacji i transferu dokonań

Ramy jako konstrukcja nośna programu kształcenia

Uwaga:

- Ramy są puste! (jak to ramy)
- Stanowią konstrukcję nośną programu studiów
- Wypełnienie ich konkretną treścią należy do uczelni, studentów, innych interesariuszy
 - Misja uczelni
 - Potrzeby społeczne (rynek pracy)
 - Potrzeby uczących się
 - Standardy (międzynarodowe zwłaszcza) dobrego kształcenia
 - Zgodność z metodologią ram
- Kontrola państwa: na wyjściu - uzyskanych efektów uczenia się

Efekty uczenia się w edukacji ogólnej: kategorie kluczowe opisu – propozycja

- Wiedza
 - zakres wiadomości,
 - głębia rozumienia
 - [holizm].
- Umiejętności:
 - komunikacja,
 - rozwiązywanie problemów,
 - zastosowanie wiedzy w praktyce [wyrafinowanie umiejętności, kreatywność i samodzielności działania]
- Postawy
 - tożsamość,
 - współpraca,
 - odpowiedzialność
 - [rozpoznawanie i ocena ważnych kwestii etycznych, społecznych i zawodowych oraz poczucie odpowiedzialności za nie]

Efekty uczenia się w edukacji zawodowej: kategorie kluczowe opisu – propozycja

- Stopień skomplikowania zadań zawodowych
- Samodzielność w pracy zawodowej.
- Gotowość (intelektualna, emocjonalna i moralna) do podjęcia odpowiedzialności w pracy zawodowej

Jak widać opisy generyczne edukacji ogólnej i zawodowej są zbieżne.

ERK / KRK - wiedza (edukacja ogólna)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<p><i>Obszerna, specjalistyczna, faktograficzna i teoretyczna wiedza w danej dziedzinie pracy lub nauki i świadomość granic tej wiedzy</i></p> <p><i>Zaawansowana wiedza w danej dziedzinie pracy i nauki obejmująca krytyczne rozumienie teorii i zasad</i></p>	<p><i>Wysoce wyspecjalizowana wiedza, której część stanowi najnowsza wiedza w danej dziedzinie pracy lub nauki, będąca podstawą oryginalnego myślenia lub badań. Krytyczna świadomość zagadnień w zakresie wiedzy w danej dziedzinie oraz na styku różnych dziedzin</i></p>	<p><i>Wiedza na najbardziej zaawansowanym poziomie w danej dziedzinie pracy lub nauki oraz na styku różnych dziedzin</i></p>
<p>ma wiedzę ogólną i szczegółową w wybranych zakresach pozwalającą na rozumienie i rozwiązywanie problemów w kontekście uczenia się na poziomie studiów wyższych II stopnia i/lub pracy wymagającej zaawansowanego (wysoko profesjonalnego) przygotowania</p>	<p>ma wiedzę ogólną w wybranej dziedzinie wiedzy i szczegółową w zakresie swoich specjalizacji pozwalającą na rozumienie i rozwiązywanie jakościowo nowych problemów w pracy wymagającej zaawansowanego (wysoko profesjonalnego) przygotowania specjalistycznego</p>	<p>ma wiedzę ogólną w wybranej dziedzinie wiedzy i szczegółową w zakresie swoich specjalizacji na poziomie światowym pozwalającą na rozumienie i rozwiązywanie jakościowo nowych problemów w pracy wymagającej zaawansowanego (wysoko profesjonalnego) przygotowania specjalistycznego</p>

ERK / KRK - umiejętności (edukacja ogólna)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<p><i>Rozległy zakres umiejętności kognitywnych i praktycznych potrzebnych do kreatywnego rozwiązywania abstrakcyjnych problemów.</i></p> <p><i>Zaawansowane umiejętności wykazywania się biegłością i innowacyjnością potrzebną do rozwiązywania złożonych i nieprzewidywalnych problemów w specjalistycznej dziedzinie pracy lub nauki</i></p>	<p><i>Specjalistyczne umiejętności rozwiązywania problemów potrzebne do badań lub działalności innowacyjnej w celu tworzenia nowej wiedzy i procedur oraz integrowania wiedzy z różnych dziedzin</i></p>	<p><i>Najbardziej zaawansowane i wyspecjalizowane umiejętności i techniki w tym synteza i ocena, potrzebne do rozwiązywania krytycznych problemów badaniach lub działalności innowacyjnej oraz do poszerzania i ponownego określania istniejącej wiedzy lub praktyki zawodowej</i></p>
<p>Ma opanowane wysoko profesjonalne umiejętności potrzebne do rozwiązywania problemów w kontekście uczenia się i/lub pracy</p>	<p>Ma opanowane wysoko profesjonalne umiejętności specjalistyczne potrzebne do rozwiązywania jakościowo nowych problemów w kontekście uczenia się i/lub pracy</p>	<p>Ma opanowane na poziomie światowym wysoko profesjonalne umiejętności specjalistyczne potrzebne do rozwiązywania jakościowo nowych problemów w kontekście uczenia się i/lub pracy</p>

ERK / KRK - postawy (edukacja ogólna)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<p><i>Zarządzanie i nadzór w kontekstach pracy i nauki podlegających nieprzewidywalnym zmianom, analizowanie i rozwijanie osiągnięć pracy własnej oraz innych osób</i></p> <p><i>Zarządzanie złożonymi technicznymi lub zawodowymi działaniami lub projektami, ponoszenie odpowiedzialności za podejmowane decyzje w nieprzewidywalnych kontekstach związanych z pracą lub nauką, ponoszenie odpowiedzialności za zarządzanie rozwojem zawodowym jednostek</i></p>	<p><i>Zarządzanie i przekształcanie kontekstów związanych z pracą lub nauką, które są złożone, nieprzewidywalne i wymagają nowych podejść strategicznych.</i></p> <p><i>Ponoszenie odpowiedzialności za przyczynianie się do rozwoju wiedzy i praktyki zawodowej lub za dokonywanie przeglądów strategicznych wyników zespołów</i></p>	<p><i>Wykazywanie się znaczącym autorytetem, innowacyjnością, autonomią, etyką naukową i zawodową oraz trwałym zaangażowaniem w rozwój nowych idei i procesów w najważniejszych kontekstach pracy zawodowej lub nauki, w tym badań.</i></p>
<p>Jest zdolny do inicjatywy i samodzielności na różnych polach działalności, współpracy z innymi w ramach działań, wypowiedzenia sądów w ważnych sprawach z uwzględnieniem etycznego wymiaru swego postępowania</p>	<p>Jest zdolny do działania na różnych polach w sferze publicznej i zawodowej z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z pełnionych ról społecznych, w tym roli zawodowej</p>	<p>Jest zdolny do podejmowania odpowiedzialności za różne obszary działania w sferze publicznej i zawodowej wynikające z pełnionych ról społecznych, w tym ról zawodowych</p>

KRK wiedza (szkolnictwo wyższe)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<ul style="list-style-type: none"> ●ma wiedzę ogólną dotyczącą niektórych podstawowych obszarów studiowanej dziedziny ●ma wiedzę szczegółową dotyczącą niektórych obszarów studiowanej dziedziny ●wykazuje się znajomością niektórych technik uzyskiwania danych właściwych dla studiowanej dziedziny ● ma wiedzę na temat historycznego rozwoju i poznawczego znaczenia w/w metod 	<ul style="list-style-type: none"> ●ma wiedzę ogólną dotyczącą głównych obszarów studiowanej dziedziny ●ma wiedzę szczegółową w zakresie jednej lub więcej specjalizacji ●wykazuje się znajomością wielu technik uzyskiwania danych właściwych dla studiowanej dziedziny ●ma wiedzę na temat odkryć i publikacji w studiowanej dziedzinie/specjalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ●ma wiedzę ogólną dotyczącą zasadniczych teorii, metod badawczych, zasad i pojęć z obszaru studiowanej dziedziny nauki ●ma najnowszą wiedzę szczegółową w zakresie jednej lub więcej specjalizacji ●wykazuje się znajomością technik i metodologii uzyskiwania danych właściwych dla studiowanej dyscyplin ●wykazuje się krytycznym zrozumieniem wkładu wyników własnej działalności badawczej i/lub twórczej w rozwój studiowanej dziedziny

KRK umiejętności (szkolnictwo wyższe)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<ul style="list-style-type: none"> ●Praktyczne wykorzystanie wiedzy w rutynowej działalności profesjonalnej ●Praktyczne wykorzystanie rutynowych technik .. Niektóre techniki na poziomie specjalistycznym ●Przeprowadzenie prostego, zadanego zadania badawczego lub ekspertyzy ●Komunikacja ze specjalistami w swojej dziedzinie ●Dalsze uczenie się z pewną dozą samodzielności 	<ul style="list-style-type: none"> ●praktycznego wykorzystania wiedzy w wielokontekstowej działalności profesjonalnej ●praktycznego wykorzystania rutynowych i/lub specjalistycznych technik uzyskiwania danych oraz niektórych metod badawczych właściwych dla studiowanej dziedziny, ●stosowania kilku z nich na poziomie zaawansowanym lub specjalistycznym ●zaplanowania i przeprowadzenia zadania badawczego lub ekspertyzy ●identyfikacji pojęć i problemów (także nowych) właściwych dla studiowanej dziedziny, ich krytycznej analizy, syntezy i oceny oraz formułowania sądów na ich podstawie ●komunikowania się z osobami o różnym stopniu wykształcenia i konsultacji ze specjalistami w swojej dziedzinie ●samodzielnego ukierunkowania dalszego uczenia się 	<ul style="list-style-type: none"> ●tworzenia nowej wiedzy, praktycznego wykorzystania i udoskonalania metod badawczych - uzyskiwania danych właściwych dla studiowanej dziedziny na poziomie zaawansowanym lub specjalistycznym poszerzania /rozwijania oryginalnych i kreatywnych rozwiązań problemów samodzielnego zaplanowania i przeprowadzenia projektu badawczego ●rozwiązywania nowych i złożonych problemów naukowych/lub praktycznych właściwych dla studiowanej dziedziny, ich krytycznej analizy, syntezy i oceny oraz formułowania sądów na ich temat ●komunikowania się i konsultacji, także z współpracownikami i ekspertami w swojej i innych dziedzinach ●samodzielnego planowania swego rozwoju intelektualnego

KRK postawy (szkolnictwo wyższe)

ERK - Poziom 5,6 KRK – licencjat, inżynier	ERK - Poziom 7 KRK – magister	ERK - Poziom 8 KRK – studia doktoranckie
<p>Jest zdolny do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● inicjatywy i samodzielności w działaniach profesjonalnych ● odpowiedzialności za pracę własną i innych w kontekście podstawowych zasad etyki, w tym etyki zawodu ● efektywności działań (pracy) wg wskazówek oraz do pracy w zespole ● formułowania sądów w ważnych sprawach społecznych i światopoglądowych 	<p>Jest zdolny do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● inicjatywy, samodzielności, podejmowania niezależnych działań profesjonalnych – ● odpowiedzialności za pracę własną i innych stosowania i rozwijania zasad etyki zawodu ● przywództwa i przedsiębiorczości oraz świadomości pełnionej roli zawodowej ● świadomości pełnionej roli społecznej, zrozumienia własnej i zbiorowej odpowiedzialności za ważne wydarzenia społeczne 	<p>Jest zdolny do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● inicjatywy w określaniu nowych obszarów badań lub w tworzeniu nowych miejsc pracy ● pełnej odpowiedzialności za pracę własną innych oraz przyczyniania się do podtrzymania i doskonalenia etosu wspólnoty naukowej (zawodowej) ● samokrytycyzmu w pracy twórczej, działań na rzecz jej usprawnienia i wzrostu jej efektywności ● przyczyniania się do postępu społecznego i/lub kulturalnego w społeczeństwie opartym na wiedzy

Przykład deskryptorów efektów kształcenia w Szkockich Ramach Kwalifikacji dla „zastosowania wiedzy w praktyce”

POZIOM odpowiadający BA

- Stosuje wiedzę w znanym praktycznym kontekście,
- Używa niektórych podstawowych rutynowych praktyk... w sytuacjach o nierutynowych elementach ...
- Planuje użycie umiejętności w określonych sytuacjach, dostosowuje je w razie potrzeby

POZIOM odpowiadający MA

- Pracuje w wielu kontekstach... radzi sobie w sytuacjach nieprzewidywalnych
- Używa wybranych podstawowych technik i umiejętności .. związanych z przedmiotem a także niektórych technik i umiejętności na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Praktykuje rutynowe metody badawcze

POZIOM odpowiadający PhD

- Planuje i przeprowadza projekt badawczy
- Używa i udoskonala wiele technik ... na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Wykazuje oryginalność i kreatywność w tworzeniu i stosowaniu nowej wiedzy

Uwaga ponownie - ogólność sformułowań i progresywność stopni!

Przykład deskryptorów dublińskich dla kompetencji „przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem” (postawy)

Cykl I (BA)

Absolwenci potrafią ... formułować sądy dotyczące istotnych kwestii społecznych lub etycznych.

Cykl II (MA)

Absolwenci potrafią formułować sądy ... na temat odpowiedzialności społecznej i etycznej związanej ze stosowaniem w praktyce ich wiedzy i sądów, rozumieją swą rolę społeczną...

Cykl III (D)

Absolwenci powinni być w stanie przyczyniać się do postępu społecznego i/lub kulturalnego w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Deskryptory generyczne a deskryptory obszarów i programów kształcenia,

- Tylko środowisko akademickie może nadać znaczenia użytym sformułowaniom ogólnym – odnieść je do obszaru kształcenia oraz programu studiów – niemożliwe są interpretacje „zewnątrzne”
- Problem mierzalności efektów uczenia się, zwłaszcza „postaw”
- Użyteczność współpracy i przykładów międzynarodowych w tym względzie

Terminarz prac

(do roku 2012?)

- Projekty „obszarnicze” gotowe do marca 2010 r.
- Wiosna 2010 – faza konsultacji ze środowiskiem akademickim rozpoczęta
- Konieczność włączenia ekspertów międzynarodowych oraz innych interesariuszy
- Zmiany w prawie
- **Faktyczne przypisanie kwalifikacji do poziomów**
- Rozwiązanie problemów z „listy problemów”
- Przygotowania w uczelniach do nadchodzącej zmiany
 - *„Jeśli chcesz, to możesz, jeśli nie chcesz, to nie musisz”*

„Zarządzanie zmianą” – uczelnie

- Swoboda tworzenia nazwy i programu kierunku studiów wymaga nowych mechanizmów zapewniania jakości kształcenia
- Uczelnie potrzebne są:
 - zasady tworzenia programów studiów
 - Budowa programów na bazie efektów kształcenia
 - zasady sprawdzania uzyskiwanych efektów kształcenia
 - Przegląd systemów egzaminowania i innych
 - wewnętrzne systemy zapewniania jakości
 - O tym dzisiejsze warsztaty

„Zarządzanie zmianą” – system szkolnictwa wyższego

- Obawy przed nieodpowiedzialnym wykorzystaniem autonomii programowej przez uczelnię
 - Deregulacja systemu konieczna
 - Ale jak kontrolować prawidłowość nowych rozwiązań?
- Ograniczenia autonomii
- Nowe standardy akredytacji w przygotowaniu
- Ruch „dobrych praktyk” – jego stworzeniu ma służyć faza konsultacji
 - Ok. 70 seminariów w uczelniach zaplanowanych na rok bieżący (ZEBu, „obszarnicy”)
 - Publikacje i inne pomoce
 - uznawanie kompetencji zdobywanych poza edukacją formalną
 - Inne

Życzę owocnej pracy
i
dziękuję za uwagę!